

Värdefullt om epidemiologi i hög ålder

S Ebrahim, A Kalache, eds. **Epidemiology in old age**. 436 sidor. London: BMJ Publishing Group, 1996. ISBN 0-7279-0948-7.

Recensent: professor Ove Dehlin, geriatriska sektionen, medicinkliniken, Universitets-sjukhuset, Lund.

Ebrahim arbetar vid Royal Free Hospital School of Medicine i London och Kalache vid Aging and Health Programme, WHO i Geneve, och boken är publicerad i samarbete med WHO. Den omfattar tre delar.

Åldrandet och vård av äldre

Den första delen avhandlar åldrandet och olika aspekter på hälsovård för äldre. Olika åldrandeteorier belyses kortfattat. Metodfrågor vid studier av äldre diskuteras. Principer för epidemiologiska studier i hög ålder går igenom och skillnader mellan kohortstudier, tvärsnittstudier och kohortsekvivalenta studier diskuteras. Den senare studietypen ägnas ett kapitel av den ende svenske författaren, professor Alvar Svanborg. Vårdutnyttjande vid fysisk och psykisk sjukdom i olika länder går igenom liksom olika vård- och stödformer för äldre. De allra flesta exempel som nämns kommer från Storbritannien eftersom två tredjedelar av de 48 delförfattarna kommer därifrån.

Andelen äldre ökar mycket starkt i utvecklingsländerna, och det exemplifieras med data från Brasilien, som de närmaste årtiondena kommer att möta stora utmaningar till följd av den stora andelen tillkommande äldre.

Andra kapitel avhandlar screening i hög ålder, vilka preventiva åtgärder som är möjliga att genomföra, hur man skall försöka åstadkomma ett hälsofremjande beteende eller livsstil och vad som kännetecknar ett framgångsrikt åldrande.

Risikfaktorer för sjukdomar

Bokens andra del behandlar riskfaktorer för olika sjukdomar och går tämligen noggrant igenom nutrition, kardiovaskulära riskfaktorer, värdet av fysisk aktivitet (»Exercise of some kind or other is almost es-

sential to the preservation of health in persons of all ages – but in none more so than in the old»). Daniel MacLachlan, 1863), könsskillnader i sjuklighet och dödlighet, migration och etnicitet samt betydelsen av allt detta för vårdutnyttjande, livskvalitet och socialt nätverk.

Många kapitel har en likartad uppläggning med en genomgång av mätmetoder i början av kapitlet och en diskussion om hur man skall utvärdera effekterna av insatta åtgärder i slutet på kapitlet. I flera kapitel finns en tämligen utförlig diskussion om begrepp och definitioner, men olika skalor och mätmetoder går igenom endast översiktligt, och vill man fördjupa sig i olika skalors uppbyggnad och mer precisa för- och nackdelar får man söka sig till annan litteratur.

Sjukdomar hos äldre

Bokens tredje del behandlar ett antal sjukdomar. Man går igenom hypertoni, ischemisk hjärtsjukdom, stroke, Alzheimers sjukdom, depression, osteoporos och andra rörelsehindrande sjukdomar, några olika cancerformer, syn- och hörselproblem, urininkontinens och olycksfall. Dessa kapitel har också en likartad uppläggning, med definitioner, diagnostiska kriterier, prevalens- och incidensdata, tidsmässig och geografisk variation av sjukdomen, riskfaktorer och olika möjligheter till intervention. Några detaljerade behandlingsmodeller beskrivs inte.

Rekommenderas till inköp

Boken är välskriven och lättläst, eftersom de flesta kapitlen är uppbyggda på ett likartat sätt.

Den största förtjänsten hos boken är dess stora bredd. Den ger epidemiologiska aspekter på de väsentligaste geriatriska sjukdomarna och tillstånden, och i många kapitel finns en jämförelse mellan olika länder. Metoder och begrepp diskuteras. De stora epidemiologiska longitudinella åldersstudierna i världen saknas, och de refereras endast till som exempel på prevalensdata. Enda undantaget är H-70-studierna från Göteborg som det redogörs för tämligen ingående. Boken vi-

sar på olika vägar att förhindra sjuklighet och funktionsnedgång.

Boken kan läsas med stor behållning av epidemiologer, geriatriker, internister och samhällsmedicinare. Den rekommenderas till inköp. •

Standardisering av hälsokartläggningar

A de Bruin, H S J Picavet, eds. **Health interviews surveys. Towards international harmonization of methods and instruments**. 159 sidor. Köpenhamn: World Health Organization, 1996. Pris Sw fr 39. ISBN 92-890-1322-2.

Recensent: leg psykolog Gerry Larsson, professor i psykologi, centrum för folkhälsoforskning, Karlstad.

Världshälsoorganisationens (WHO) europeiska regionkontor har nyligen publicerat en bok som behandlar populationsbaserade hälsokartläggningar. En utgångspunkt för författarna har varit bristen på standardiserade tillvägagångssätt vid denna typ av undersökningar. Härigenom försvåras jämförelser mellan olika studier och länder. Brist på data som tillåter jämförelser gör det också svårare för beslutsfattare att göra nödvändiga prioriteringar. Undertiteln på boken är just »Towards international harmonization of methods and instruments», och författarnas syfte är att presentera ett konkret förslag på ett standardiserat instrument. Bakom förslaget ligger ett flerårigt utvecklingsarbete där experter i ett stort antal europeiska länder medverkat. Förslaget innehåller dels allmänna råd för hur populationsbaserade hälsodata bör samlas in, dels ges en rad exempel på konkreta frågor.

Förslag på frågor och konkreta råd

Bokens kärna utgörs av presentationen av konkreta frågor avsedda att användas antingen vid personliga intervjuer eller i skriftliga frågeformulär. Förslag på frågor, svarsalternativ och poängvärdering av svar ges inom följande områden:

upplevt hälsotillstånd, tillfällig sjukdom eller funktionsnedsättning, långvarig fysisk funktionsnedsättning, kroniska mentala tillstånd, rökning, fysisk aktivitet, födelsevikt, amning, kroppsmasseindex samt socioekonomiska förhållanden.

Författarna tar även upp några områden där de menar att det ännu inte finns underlag för en generell rekommenderad metod. Dessa områden är: kroniska fysiska tillstånd, långvarig mental/social funktionsnedsättning, kostintag samt alkoholkonsumtion. Konkreta råd ges dock även inom dessa områden.

WHOs ambition att standardisera hälsokartläggningar är vällovlig. Om boken kan bidra till detta krävs det dels att den blir känd, dels att förslaget accepteras av potentiella undersökningsledare. Självt anser jag att förslaget innehållsrikt uppfyller högt ställda professionella krav och att skrivningen är välgjord. Självfallet krävs i förlängningen ett omsorgsfullt översättningsarbete.

Otillräckligt för forskare

Boken torde ha störst värde för organisationer som arbetar med folkhälsoenkätningar. För forskare som vill belysa ett avgränsat område är det standardiserade förslaget otillräckligt; här behövs mer detaljerade mätningar. •

Kan du anmäla läromedel på CD-ROM?

Allt fler förlag ger nu ut medicinska läromedel på CD-ROM, ofta parallellt med publicering i bokform. Läkartidningen kommer framöver att anmäla sådana produkter, och vi vill därför ha kontakt med fler anmälare som har tillräcklig erfarenhet av tekniken – och givetvis tillräcklig kompetens inom respektive specialitet – för att kunna anmäla CD-ROM-produktioner.

Även om vi i förlagskataloger etc fortlöpande söker efter nya intressanta produktioner, välkomnar vi tips om sådana nya verk.

Anmäl intresse genom att skriva några rader till bokredaktör Yngve Karlsson, Läkartidningen, Box 5603, 114 86 Stockholm.